

از مصائب خورشید

(سروده‌های سرورای میرزا مهدی خان فدایی محلاتی و مایل افشار)

به اهتمام و پژوهش

دکتر حمیدرضا جدیدی

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات

سرشناسه	جدیدی، حمیدرضا، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	از مصائب خورشید: سروده‌های عاشورایی میرزا مهدی‌خان فدایی محلاتی و مایل افشار/ به اهتمام و پژوهش حمیدرضا جدیدی.
مشخصات نشر	کرج: چکامه باران، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۹۷ ص.
شابک	۱۰۰۰۰۰ ریال 4-59-8026-600-978:
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۹۶.
عنوان دیگر	سروده‌های عاشورایی میرزا مهدیخان فدایی محلاتی و مایل افشار.
موضوع	عاشورا -- شعر -- مجموعه‌ها
موضوع	Tenth of Muharram -- Poetry -- Collections
موضوع	شعر مذهبی فارسی -- قرن ۱۳ق. -- مجموعه‌ها
موضوع	Religious poetry, Persian -- 19th century -- Collections
شناسه افزوده	فدایی محلاتی، میرزا مهدی‌خان
شناسه افزوده	مایل افشار، حسن، قرن ۱۳ق.
رده بندی کنگره	PIR ۴۱۹۱۳۹۷ ۴ج۲ع/
رده بندی دیویی	۶۲۰۸۳۱/۱۴۸
شماره کتابشناسی ملی	۵۲۲۱۹۳۵

از مصائب خورشید

مؤلف:	حمیدرضا جدیدی
چاپ:	اول بهار ۱۳۹۷
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۸۰۲۶-۵۹-۴
قیمت:	۱۰۰۰۰ تومان
ویرایش:	حسین فلاح
طراحی جلد و صفحه آرایی	حسین فلاح

کرج، بلوار شهیدمؤذن، ابتدای شهرک شهیدان جهازی‌ها، پلاک ۳۱-۲۶۳۴۴۹۵۶۰۲

قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، شماره ۲۰۱-۲۵۳۷۷۳۳۰۸۰

chakamebaran@yahoo.com

Chakamebaran.ir

حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست

۹	مقدمه مصحح
۱۲	میرزا مهدی خان فدایی محلاتی
۱۷	اسماعیلیان از آغاز تا کنون
۲۶	مقدمه نسخه چاپ سنگی
۲۷	ترکیب‌بند فدایی در مراثی سیدالشهدا ابی عبدالله الحسین «ع»
۵۴	ترجیع ابی فدایی در مراثی سید الشهدا (ع)
۵۹	قصیده در مدح ناصرالدین شاه و معرفی خود گفته
۶۰	قصیده در مدح آقاخان
۶۷	مایل افشار و اشعار او
۷۰	دوازده بند مایل افشار در سوگ شهیدای کرمان
۹۵	در معرفی گلزار مایل
۹۸	منابع

مقدمهٔ مصحح

در سراسر گیتی هیچ واقعه‌ای چون حماسهٔ عاشورای حسینی مورد توجه شاعران و سخن سنجان قرار نگرفته؛ کثرت آثار و کیفیت و تنوع زبانی اشعار مربوط به این رویداد عظیم حقیقتاً اعجاب انگیز است. در زبان فارسی نیز شاعران فراوانی به بازتاب این حادثه شگرف در سروده‌های خود اقدام کرده‌اند و این اقبال در گذر زمان رو به افزایش است.

شاید ترکیب‌بند محتشم کاشانی (۹۰۵-۹۹۶ ق) از مشهورترین اشعار عاشورایی فارسی است که مورد توجه بسیاری از شاعران پس از خود قرار گرفته است. این استقبال و تقلید در دو سطح جار به شکل جدی‌تری دیده می‌شود و شاعران نامی و گمنام در خلق ترکیب‌بندایی بر آنچه زاییدهٔ طبع و اخلاص شاعر کاشانی بوده اقدام نموده‌اند.

در فصولی از کتاب بند بند عشق و همچنین بخش آغازین کتاب عطش، آتش و فراق به قلم نگارنده که در انتشارات چشمه در تهران کرج به طبع رسیده، بیش از یکصد شاعر که دارای ترکیب‌بندهای عاشورایی هستند معرفی شده‌اند و ضمن ارائه توضیحاتی در مورد زندگانی و آثار شاعران آنها به شرح و تحلیل ترکیب‌بندهایشان اقدام شده است که علاقه‌مندان می‌توانند به آنها مراجعه نمایند.

در مجموعهٔ پیش رو سروده‌های دو شاعر گمنام اما شیرین سخن و با اخلاص عاشورایی در عهد ناصری تقدیم می‌گردد. این اشعار در اصل یک بار به صورت یکصد و چهل سال پیش یعنی در سال ۱۳۰۶ ق ظاهراً در بمبئی هند چاپ شده و شامل چند قطعه شعر از دو شاعر است. اولین شاعر میرزا مهدی خان محلاتی است که یک ترکیب‌بند، یک ترجیع‌بند، یک قصیده و قطعه‌ای در معرفی خود دارد، با جست و جویی که صورت گرفت، هیچ‌جا از این شاعر ذکری به میان نیامده بود. دومین شاعر مایل افشار است که از او نیز ترکیب‌بندی عاشورایی و یک قصیده درج شده است که نسبت به فدائی شهرت بیشتری دارد. این مجموعه توسط سید

محمدعلی بن سید نذر حسین الموسوی الحائری در چهاردهم ربیع الثانی سال ۱۳۰۶ ق خوشنویسی شده و با حمایت آقا خان معروف به اکبر شاه چاپ سنگی شده است. (اگرچه هنگام چاپ کتاب چند سال از مرگ آقا خان اول گذشته ولی از او، ذکر خیر شده و جلوه‌اش را حاضر دانسته‌اند.) کلّ مجموعه در سی صفحه است و با خط نستعلیق زیبایی کتّاب شده و نسخه‌ای از آن که مورد استفاده قرار گرفته است به شماره ۱۳۴۷۸ به تاریخ ۱۳۸۴ شمسی در کتابخانه ملی فهرست شده و نگهداری می‌شود، البتّه در توضیحات نسخه مورد بحث نامی از مایل افشار نیامده است.

در تصحیح و آماده سازی این مجموعه سعی شده است مطابق رسم الخط و شیوه املای فارسی کنونی عمل شود لذا بعضی تغییرات در نگارش متن صورت گرفته که به مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود:

۱. تمام کاف‌ها بدون سرکش بود که به شکل امروزی با سرکش آورده شد.
۲. «انم» به «ها» و «ان» همگی متصل به کلمه ما قبل بود که مطابق شیوه امروزی اکثر جدا شده است.
۳. «ب» علامت جهت اضافه به کلمه بعدی چسبیده بود که به شکل «به» جدا نوشته شد.

۴. اعداد به شکل دویم و سیم و در متن به شکل دوم و سوم آمد.
۵. بسیاری از کلمات چسبیده به کلمه قبل بود که جدا سازی صورت گرفت.
۶. «را» از کلمه ما قبل و «ای» جدا نوشته شد.
۷. «ترا» به شکل «تو را» تصحیح شد.
۸. بعضی از اغلاط املایی تصحیح شده و املای بعضی از کلمات به شکل امروزی برگردانده شد. مثلاً:

- خواتون = خاتون / جبهه = جهت / طپید = تپید / طیش = تپش / شور
 شین = شور و شین / آزر (به معنی آتش) = آذر / طهرانی = تهرانی / طور =
 تور (پارچه توری) / آورده = آورده‌ای / راه وار = راهوار / برخواست (به معنی
 بلند شدن) = برخاست / غلطید = غلتید / اهلیت = اهل بیت / خورد سال =
 خرد سال / در بدر = در به در / طوطیا = توتیا.
۹. «می» و «همی» از فعل جدا نوشته شد.

۱۰. کلمات هدی، کبری، لیلی، مصطفی، مجتبی به شکل هدا، کبرا، لیلا، مصطفی، مجتبا تصحیح شد.

۱۱. «بی» در کلماتی مثل «بی قرار» و «بی حد» و ... جدا آورده شد.
هم چنین بیشتر واژگان دشوار برای سهولت فهم اشعار در پاورقی معنی شده است. با توجه به این که دو شاعر این مجموعه نیاز به معرفی داشتند پیش از آوردن اشعار آنها اقدام به معرفی مختصر زندگانی و آثار آنها صورت گرفت. هم چنین بعضی توضیحات در خصوص میرزا مهدی خان فدایی محلّاتی و مذهب اسماعیلیّه و قیام آقا خان محلّاتی و سیره نامه اسماعیلیان نزاری که برای معرفی ایشان ضرور می نمود به شکل مختصر آورده شد.

امید است مخاطب این مجموعه، مورد استفاده و توجه خوانندگان علاقه مند قرار گیرد. در پایان من سپاس حضرت حق به جهت فراهم نمودن توفیق آماده سازی این کتاب؛ از همه بزرگواران به با حمایت های مادی و معنوی خود زمینه ساز چاپ آن را فراهم کردند صمیمانه سپاسگزارم و از پروردگار مهربان کامیابی آنها را با همه وجود خواهانم. امید آن که در صف نشر شفاعت بانوی عالمین، حضرت بی بی، فاطمه زهرا (س) دستگیرشان گردد و نامشان در سياهه محبتان خاندان رسالت ثبت گردد. ان شاء الله؛